

Buitenste**bin**nen

Halfjaarlijkse uitgave van Naktuinbouw

Nummer 23, december 2024

**Bedrijfsproeven
onder vuur**

Europese Commissie is kritisch

**Ontwikkeling
van toezicht**

Meer verantwoordelijkheid
voor de boomkweker?!

BOOT versie 2.0

Mogelijke uitbreiding naar
andere gewassen voor export

nak tuinbouw

6

Het werk van de keurmeester

Met hun bezoeken aan zo'n 3.600 bedrijven, wordt de hoge standaard van het Nederlandse plantmateriaal bewaakt.

12

Hygiëne Systeem Planten Opkweek (HSPO)

Plotselinge uitbraken van ziekten binnen een bedrijf moeten tot een minimum beperkt worden.

20

Nieuwe EU-verordening voor teeltmateriaal

De goede samenwerking in Nederland geeft ons een belangrijke stem in Brussel.

Verder in dit nummer:

- 8 Meer verantwoordelijkheid voor de boomkweker?!
- 14 BOOT versie 2.0 Bemonstering van zaaizaden voor export
- 16 Bedrijfsproeven versnellen toelating nieuwe rassen
- 18 Land in beeld: Guatemala, zaadproductie op 1.750 meter hoogte
- 22 Gereguleerde niet-quarantaine-organismen (RNQP)
- 23 Nieuwe training inspectie, bemonstering en bedrijfshygiëne
- 24 Bestaand product, innovatieve aanpak: Paulownia elongata 'Futuro'

Redactie: Naktuinbouw
team Communicatie
Postbus 40
2370 AA Roelofarendsveen
Tel. (071) 332 61 63
communicatie@naktuinbouw.nl
www.naktuinbouw.nl
Druk: Quantes
Ontwerp: Arno Geels, Den Haag

Post mee: #buitenstebinnen

Voorwoord

Mensenwerk

“We streven samen naar het bevorderen en bewaken van de kwaliteit en gezondheid van plantmateriaal.”

Jan Meiling
Directeur Naktuinbouw

Bij Naktuinbouw werken zo'n 400 mensen die zich allen verbonden voelen aan onze missie. Kort samengevat: het faciliteren van wereldwijde markttoegang van plantmateriaal. Van laborant tot rassenonderzoeker. Stuk voor stuk zijn het gedreven collega's die weten waar zij het voor doen en weten waar zij het over hebben. In deze editie van Buitenstebinnen zetten we onze buitendienst in de schijnwerpers. Onze keurmeesters zijn voor velen van jullie hét gezicht van Naktuinbouw. Zij kennen de praktijk als geen ander. Zij vangen vragen en opmerkingen op. Zij staan prominent voor de kwaliteit waar Naktuinbouw zich op beroept. Ik mocht een paar keer met collega's mee het land in tijdens bedrijfskeuringen en importinspecties. Keer op keer werd mij duidelijk dat hier echte experts aan het werk zijn. Mensen met gevoel voor alles wat groeit en bloeit en voor kwaliteit. Maar ook gevoel voor de bedrijfsvoering en het ondernemerschap van de bedrijven die wij bezoeken. Hoewel er een duidelijke scheiding is tussen de verantwoordelijkheden van de ondernemer en de keurmeester,

voelt het als een mooie samenwerking. Samen werken we keihard aan hoogwaardig plantmateriaal waar we zo trots op zijn. De samenwerking tussen bedrijven en Naktuinbouw komt ook duidelijk naar voren in de erkenningssystemen die we ontwikkelden. Dit zijn kwaliteit-plus-systemen die we samen met en voor de bedrijven ontwikkelden. In deze systemen nemen bedrijven meer verantwoordelijkheid; zelf keuren, bemonsteren, toetsen en onderzoeken. Waarbij Naktuinbouw toezicht houdt. Dit om de kwaliteit te waarborgen. We kijken terug op een succesvol kennispodium over dit onderwerp. We hielden in november met zo'n 50 ondernemers en belangstellenden een bijeenkomst over nut en noodzaak van de ontwikkeling van bedrijfserkenningssystemen. Ook hierbij gaat het om de ideale balans in samenwerking. Wie doet wat precies? En wat is de toekomstige rol van Naktuinbouw? De uitgangspunten zijn in ieder geval gelijk. We streven samen naar het bevorderen en bewaken van de kwaliteit en gezondheid van plantmateriaal, zodat elke tuinbouwondernemer in de wereld toegang heeft tot goed, gezond en betrouwbaar uitgangsmateriaal. Dat ondernemers hierin ook zelf hun verantwoordelijkheid nemen, maakt het extra robuust. Samenwerken doe je op basis van goede afspraken en vertrouwen. En dit vertrouwen is altijd in handen van mensen. Daarom is ons mooie werk nog altijd mensenwerk! Prachtig om daar allemaal ons steentje aan bij te dragen.

Het werk van een keurmeester is nooit saai

Keurmeesters voeren controles uit op de wettelijke afspraken die gaan over kwaliteit, identiteit, raszuiverheid en fytosanitaire zaken. De keurmeesters hebben specialistische kennis en zijn hoog gekwalificeerd. Dit is nodig voor de uitvoering van het sterk gevarieerde werkpakket. Het brede en vaak diepe assortiment maakt het werk extra ingewikkeld en uitdagend.

Maar als keurmeester sta je er nooit alleen voor. Collega's staan elkaar bij en teams wisselen informatie uit. Dit is onder meer nodig om het werk op dezelfde manier uit te voeren.

Het werk van de keurmeester

In dit gevarieerde vak ben je altijd bezig met mensen

Naktuinbouw-keurmeesters zijn het visitekaartje van de organisatie. Zij werken zelfstandig en zijn het gezicht naar buiten. Hun expertise ligt bij het keuren van het plantmateriaal en zaden uit de sectoren bloemen, bomen en groente.

“Keurmeesters hebben passie voor het unieke en gevarieerde vak. Elke dag opnieuw. Het is nooit saai”, aldus Erik van Ede, unitmanager Bedrijfskeuringen. In de unit Bedrijfskeuringen werken ongeveer 75 medewerkers die plantmateriaal keuren. Er zijn elf teams, met ieder hun eigen expertise. Samen bewaken zij de hoge standaard van het in Nederland geproduceerde plantmateriaal. Ze bezoeken jaarlijks zo’n 3.600 bedrijven, vooral in het groeiseizoen voor de zogenaamde veldkeuringen. In het winterseizoen doen zij vooral administratieve controles. De keurmeesters hebben een vast aantal bedrijven die zij bezoeken en zijn het vaste aanspreekpunt. Dat is wel zo prettig, want zo bouw je samen kennis op. Wie plantmateriaal verhandelt weet dat er een verplichte exportinspectie is op plantmateriaal naar derde landen (landen buiten de EU). Dit naast de specifieke eisen en keuringen voor de handel binnen Europa.

Razend interessant beroep

Arjen Peterse is in zijn element als keurmeester in de boomkwekerij. Dat is geen verrassing, want zijn wieg stond in Opheusden. Voordat hij in dienst kwam, werkte hij in de boomkwekerij. “Ik had door mijn vorige baan al kennis gemaakt met medewerkers van Naktuinbouw. Het leek me een razend interessant beroep. Mijn werk bestaat uit het bezoeken van bedrijven, minimaal één keer per jaar. Ik controleer het plantmateriaal op ziekten, plagen en onkruiden. En beoordeel dat op raschtheid. Tussen 1 juni en 1 november

Arjen Peterse:
“Er zijn zo veel soorten en selecties dat je soms door de bomen het bos niet meer ziet.”

doe ik de veldkeuringen. In de winter meer de administratieve kant van het vak. De keuring is nodig voor de uitgifte van het plantenpaspoort, zodat planten verhandeld mogen worden. Na de Brexit ging ik ook exportkeuringen doen. Het is een mooie aanvulling op het werk dat ik al deed en geen dag is hetzelfde. Elk bedrijf is anders. Professionele bedrijven moeten goed op de hoogte zijn van de wet- en regelgeving rond export en de risico's die dat met zich meebrengt. Nederland is toonaangevend in de export van bomen, dus daar past een professionele houding bij. Meestal is de samenwerking tussen keuringsdienst en bedrijven goed. Soms ligt het gevoelig. Als je niet welkom bent, dan is het extra belangrijk om uit te leggen waarom controle nodig is. We weten heel veel van planten, maar uiteindelijk moet je gewoon met mensen kunnen omgaan. Als nieuwe keurmeester word je ‘losgelaten’ om dit werk te doen, maar je staat er nooit alleen voor. Is er een vermoeden van een aantasting of zie ik een onbekend schadebeeld, dan kan ik altijd mijn collega's om advies vragen. Regelmatig geven we cursussen over ziekten en plagen en sortiments-

kennis. Er zijn heel veel soorten bomen en selecties, die bovendien ook nog erg op elkaar lijken, dat je soms door de bomen het bos niet ziet. En er is weinig referentiemateriaal. Het is dus belangrijk om je kennis op peil te houden. Mijn werk is heel gevarieerd. Kortgeleden bezocht een groep collega's uit de Filipijnen ons land om bij ons in de keuken te kijken. Zij doen ongeveer hetzelfde werk. We hebben kunnen uitleggen hoe ons goedkeuringssysteem werkt, met name de digitale dossiers. Zulke ontmoetingen zijn belangrijk.”

Het is altijd spannend

Agnes Lisicka keurt partijen zaden in de regio Enkhuizen. Zij begon als gewasverzorger in de sierteelt bij Naktuinbouw en werkte lang in een tuincentrum. Inmiddels is ze alweer vier jaar keurmeester. Ze vindt het werk afwisselend. “Je bent altijd op pad en altijd bezig met mensen. Het is spannend als er nieuwe ziektes opduiken en je moet inspelen op nieuwe situaties. Mijn werk bestaat uit het toezicht houden op zaadbedrijven of zij de kwaliteit leveren die zij beloven. Dat doen wij door monsters te nemen en veldkeuringen uit te voeren. Er zijn

twee soorten monsternames: verplicht en op aanvraag. Voor export hebben bedrijven een ISTA-certificaat nodig. Dan vragen zij de monsternamen aan, die de keurmeester dan uitvoert. Wij sturen het monster op naar ons laboratorium. Zij bepaalt volgens het ISTA-protocol of de zaadkwaliteit in orde is; dus het kiemkrachtpercentage en de zuiverheid. Dit komt op het certificaat te staan. Zo weten afnemers precies wat zij in huis krijgen. Valt een partij zaden tegen, dan gaat deze niet weg voor export. Wij zijn hierin een onafhankelijke partij. De koper eist dit. Sommige bedrijven mogen zelf hun materiaal toetsen. Wij doen dan de nacontrole. In de zomer doen we veldkeuringen. Dan beoordeel ik de zaadproductie. Meestal is dat buiten, soms in de kas. Juli is een drukke maand. Dan gaan we met meerdere keurmeesters op pad om bijvoorbeeld plantuien te keuren. Ik heb vijf tot zes groentegewassen in mijn werkpakket.

Als collega's stemmen we vaak af. En kunnen we in hetzelfde bedrijfsdossier kijken, om zo samen veldkeuringen uit te voeren voor één bedrijf, maar op verschillende locaties. De teams staan in nauw contact met elkaar en kunnen terugvallen op een kennisbank. Een kweker kent zijn gewas en ziet het dagelijks of wekelijks. Wij doen dit één keer per groeiseizoen. Teamwork is dus heel belangrijk. ●

Agnes Lisicka:
“Als collega's stemmen we vaak af en kunnen we in hetzelfde bedrijfsdossier kijken.”

Ontwikkeling van toezicht stond centraal tijdens kennispodium

Meer verantwoordelijkheid voor de boomkweker?!

Op 21 november organiseerde Naktuinbouw een goed bezocht kennispodium over de ontwikkeling van toezicht in de sector. Vooral in de groentezaden verschoof het toezicht de afgelopen jaren naar meer eigen verantwoordelijkheid voor de bedrijven. De focus ligt niet meer op controle van afzonderlijke partijen, maar op procesgericht toezicht met erkenningssystemen. Met presentaties en een paneldiscussie onderzochten de deelnemers van het kennispodium of deze werkwijze ook mogelijk is voor boomkwekerijproducten.

Marten Denekamp, Global Phytopathology and Technology Lead bij Syngenta Flowers, vertelde in zijn inleiding zijn ervaring met kwaliteitssystemen. Naast GLOBALG.A.P. werkt Syngenta Flowers met de kwaliteitssystemen Naktuinbouw Elite Siergewassen en ASLN. “Werken met een kwaliteitssysteem is cruciaal om vertrouwen te wekken. Niet alleen richting klanten, maar het borgt ook interne processen. Het is de verbinding tussen verschillende interne processen, zoals R&D, productie, verkoop en logistiek. De implementatie van een kwaliteitssysteem vraagt veel van een organisatie. Het is niet iets wat je er zomaar even bij doet. De betrokken werknemers moeten aan hoge eisen voldoen en verplichte trainingen volgen. Tegelijk heb je goede mensen nodig die het belang van een kwaliteitsborgingssysteem beseffen en het concept begrijpen. We hebben het geluk dat we een kwaliteitsmanagementteam hebben dat het goede voorbeeld geeft.”

Marten Denekamp:
“Werken met een kwaliteitssysteem is cruciaal om vertrouwen te wekken.”

Elite Siergewassen is uitgebalanceerd kwaliteitssysteem
“Het systeem moet altijd richtinggevend zijn en niet autoritair. Anders loop je het risico dat het systeem bureaucratisch en tijdrovend wordt zonder dat het zijn doel dient.” Als voorbeeld noemt Denekamp Naktuinbouw Elite Siergewassen. “Het systeem vraagt om dingen vast te leggen die je moet doen, terwijl het de nodige flexibiliteit biedt op het pad om het doel te halen. Neem bijvoorbeeld het doel om trips en andere insecten – die virussen bij zich kunnen dragen – buiten te hou-

den. Het gebruik van tripsnetten om de trips buiten te houden heeft grote invloed op het kasklimaat. De plantkwaliteit gaat achteruit als je niet investeert in een klimaatbeheersingssysteem om de effecten van de hermetische afsluiting in balans te brengen. Als je nadenkt over de verscheidenheid van organismen die je moet controleren, kun je de noodzaak van een flexibel doelgericht systeem begrijpen.”

Lokaal testen

Denekamp is blij met de ASLN-accreditatie van de laboratoria van Syngenta Flowers op de productielocaties. Deze accreditatie maakt het voor Syngenta mogelijk om testresultaten uit eigen laboratoria in deze landen te gebruiken voor het Elite-systeem. “Dit is heel belangrijk voor ons. Het is anders simpelweg te duur en te tijdrovend om materiaal van onze buitenlandse productielocaties naar Nederland te blijven sturen.” Wel vindt Denekamp dat het ASLN-predicaat sterk op groenten is geënt. “Ik zie dit graag meer gericht op de sierteeltsector”, blikt Denekamp vooruit op een mogelijke toekomstige ontwikkeling. “Op de lange termijn wil Naktuinbouw toe naar een systeem met PCR-testen. Als dit een verplichting wordt voor onze productielocaties, dan wordt het voor ons erg duur. In tegenstelling tot groenten heeft de sierteelt te maken met een veel grotere diversiteit aan gewassen en elk vaak met een veelheid aan variëteiten.” >>>

Hendrik-Jan Kloosterboer:
“Door de vergrijzing ontstaat er een steeds groter capaciteitsprobleem bij de keurende instanties.”

Knellend toezicht

Aan de afsluitende paneldiscussie van het kennispodium nam onder meer Hendrik-Jan Kloosterboer van Royal Anthos deel. Royal Anthos is de brancheorganisatie van handelsbedrijven in bloembollen en boomkwekerijproducten. Kloosterboer vindt dat de organisatie van het toezicht op dit moment knelt. “Door de vergrijzing ontstaat er een steeds groter capaciteitsprobleem bij de keurende instanties. Daar komt bij dat de keuringsdruk stijgt, doordat het Verenigd Koninkrijk uit de EU ging.”

De reden dat het transport van boomkwekerijproducten en bloembollen minder tijdskritisch is dan dat van bloemen, wijst Kloosterboer resoluut van de hand. “De boomkwekerijsector combineert afzonderlijke zendingen vaak tot één vrachtwagen. Als er met één zending vertraging optreedt door een vertraagde geplande keuring, dan heeft dat gevolgen voor het complete transport. Dat dupeert ook andere afnemers. Transporteurs in onze sector hebben ook te maken met tijdsloten. Als ze niet op tijd zijn, vertrekt de boot gewoon, zonder hen. In het topseizoen hebben veel bollenexporteurs dagelijks te maken met export naar derde landen (red. landen buiten de EU). Dan kun je het logistiek

niet hebben als de boel opstroopt, omdat er geen keuring kan plaatsvinden. Dit levert planners van transporteurs echt grijze haren op.”

Pilot in de lelieteelt

Royal Anthos vindt het belangrijk ervaring op te doen met een ander regime, waarbij een groot deel van de keurings-

verantwoordelijkheid verschuift van de keuringsinstanties naar individuele bedrijven. “In de bloembollensector starten we daarom samen met vijf leliebedrijven een pilot. Wat we zien is dat het best ingewikkeld is om een kwaliteitssysteem op te tuigen. Zo heb je bijvoorbeeld goed opgeleide kwaliteitsmedewerkers nodig. En niet alleen de bedrijven die meedoen moeten eraan wennen, maar ook de inspecteurs van de NVWA en de BKD (Bloembollenkeuringsdienst). Alles draait om vertrouwen, het is per slot van rekening mensenwerk.”

Nu de huidige pilot al enkele jaren bezig is, zijn er plannen om de pilot uit te breiden naar de tulpenbollen. En is er de wens om zaken verder te formaliseren.

Traceerbaarheid

Bij de implementatie van een systeem van horizontaal toezicht wordt volgens Kloosterboer één van de belangrijkste onderdelen de traceerbaarheid op de bedrijven. “Daar zit namelijk de verbinding tussen het fysieke product op het bedrijf en de waarborgen die de keuringsdiensten en overheid moeten afgeven. Het interessante daarbij is dat Naktuinbouw nu al verantwoordelijk is voor het toezicht op het gebruik van het plantenpaspoort. De vakbekwaamheid van

de aanbrenner is een onderdeel van dit toezicht. Op zich sluit dit dus al goed op elkaar aan.”

Schaalgrootte vereist

Toch plaatst Kloosterboer een belangrijke kanttekening bij het verleggen van het toezicht naar individuele bedrijven. “Als bedrijven deze verantwoordelijkheid overnemen, moeten ze wel een bepaalde schaalgrootte hebben. Een kwaliteitssysteem optuigen en in de benen houden vraagt nogal wat van een ondernemer. Ook kan de ‘total cost of ownership’ niet hoger worden dan in het huidige keuringsregime. Het kan niet zo zijn dat een ondernemer straks op één medewerker op het land drie kwaliteitscollega’s op kantoor nodig heeft. Voor kleine bedrijven is deze stap niet haalbaar. Daar maken wij ons wel zorgen om. Voor ons is het belangrijk dat de kleine ondernemers, voor wie dit niet realistisch is, straks nog wel een beroep kunnen doen op de keuringsinstanties.” Volgens Kloosterboer ligt er nog een belangrijk gevaar op de loer. “Juist de kleine boomkwekerijbedrijven dragen bij aan de enorme diversiteit van het assortiment. Je moet er niet aan denken dat straks alle steden, parken en tuinen een groene eenheidsworst zijn door een verschraving van het assortiment.”

Nieuw: Hygiëne Systeem Planten Opkweek

Opkweekbedrijven kunnen én schoner werken én hun imago verbeteren

Sinds kort werken de eerste opkweekbedrijven in de groentesector met het Hygiëne Systeem Planten Opkweek (HSPO). Dit is het resultaat van nauwe samenwerking tussen Plantum en Naktuinbouw. Het hygiëne- en kwaliteitszorgsysteem sluit heel goed aan op de dagelijkse praktijk. Dit maakt de invoering aantrekkelijk voor de meeste opkweekbedrijven.

Regelmatig duiken er nieuwe plantenziekten op, die je alleen met een adequate aanpak kunt beheersen. Een voorbeeld daarvan is *Clavibacter* in de tomatenteelt. Het probleem was zo groot dat men in 2011 het GSPP-protocol vaststelde. Alle groentezaadbedrijven werken op dit moment met dit strenge protocol. In de opkweeksector certificeerden er maar een paar bedrijven zich hiervoor. Reden hiervoor zijn de hoge investeringen, meerkosten en administratieve lasten voor de bedrijven.

In de praktijk besteden opkweekbedrijven uitermate veel aandacht aan hygiëne- en kwaliteitszorg. Het was alleen tot nu toe nog niet geborgd in een praktisch uitvoerbaar en betaalbaar hygiënesysteem. Dit moest er wel komen. De NVWA maakt zich namelijk ook zorgen over recente virusuitbraken.

Initiatief leidt tot uitbreiding

Op initiatief van Gipmans Young Plants is in 2020 een begin gemaakt met het nieuwe systeem. Samen met Plantenkwekerij Gitzels is het opgezet, getoetst en verfijnd. Daarna haakten Brabantplant, Fortaplant en WPK aan. Het ligt nu klaar voor bredere toepassing.

Dit gebeurt in fases. Het start bij warme groenteplanten en daarna volgen koude groenteplanten. Uiteindelijk ligt er ook de wens om dit in de sierteelt in te voeren. Daarvoor gaat Naktuinbouw nog in gesprek met betrokken partijen. HSPO moet vooral een werkbaar systeem worden. Daarom is voor de drie gewasgroepen maatwerk nodig, afgestemd op specifieke bedrijfs- en teeltomstandigheden.

Flinke uitdaging

Deelnemende bedrijven staan voor een flinke uitdaging. Ze gaan gedetailleerd beschrijven hoe ze hygiëne- en kwaliteitszorg hebben georganiseerd en dat is veel werk. Ze leggen ook uit hoe zij tegemoetkomen aan gestelde eisen en hoe zij risico's afdekken. Als de uitgebreide beschrijving er eenmaal is, dan komt het erop aan dat het protocol goed is te volgen en bij te houden.

De allerbelangrijkste stap is dat zij de afspraken dan uit-

voeren op de werkvloer. Daar is maatwerk voor nodig, want ieder bedrijf heeft een eigen workflow. Het is de kunst om streng te zijn, maar ook ruimte te laten voor invulling per bedrijf. HSPO sluit aan op de keuringssystematiek die Naktuinbouw toepast. Die ziet toe op kwaliteit, identiteit en gezondheid van plantmateriaal. De opzet van het systeem is verre van statisch. Als bedrijven ermee gaan werken, blijkt ook of en hoe het functioneert. Aanpassing en verbetering is mogelijk aan de hand van opgedane ervaringen en nieuwe ontwikkelingen.

Beter imago

Naktuinbouw en Plantum hopen dat zoveel mogelijk bedrijven gaan deelnemen. HSPO heeft als voordeel dat het de gezondheid en kwaliteit van het teelmateriaal verhoogt. De kans op problemen of schade verderop in de keten gaat omlaag. Het versterkt ook het imago en de exportpositie van opkweekbedrijven. Maar de allerbelangrijkste reden is dat de verspreiding van ziekten afneemt. Het helpt om plotselinge uitbraken tot een minimum te beperken en daar is iedereen bij gebaat.

Meer weten?

Als u meer wilt weten of over HSPO, neem dan contact op met uw keurmeester of de unit Bedrijfskeuringen. Zij zijn te bereiken via (071) 332 62 88, of e-mail keuringencentraal@naktuinbouw.nl Meer informatie over de training Bedrijfshygiëne is te krijgen bij team Opleidingen. Zij zijn te bereiken via (071) 332 62 70, of e-mail opleidingen@naktuinbouw.nl

Joost van der Wolf: “Niet meer rondrennen met zieke planten”

Medewerkers van Van Lint in Boskoop volgden een in company training Bedrijfshygiëne. Dat bleek geen overbodige luxe, zo vertelt Joost van der Wolf. Hij is kwaliteitscontroleur bij de vaste planten en heesterkwekerij.

“Als voormalig adviseur gewasbescherming en bemesting verbaasde het me altijd dat bedrijfshygiëne in de boomkwekerij weinig prioriteit heeft. Ook op ons bedrijf liet het protocol te wensen over. Zelf heb ik hier voor een training gevolgd bij Naktuinbouw. Ik kwam tot de conclusie dat eigenlijk alle medewerkers bij-scholing konden gebruiken. We kozen voor een in company training van drie middagen, onder leiding van Peter van Enckevort. Samen brachten we het niveau van hygiëne op het bedrijf in kaart. De voor-naamste conclusie is dat je werkt aan bewustwording.

Klinkt zo logisch

Ons bedrijf is ongeveer 24 hectare groot, waarvan 9 hectare bedekt en 15 hectare buiten. Er zijn zoveel mogelijkheden om aantastingen van ziekten terug te brengen. Door de training veranderde er best veel. We reinigen en ontsmetten nu de teeltvloeren beter voor aanvang van een nieuwe teelt. Daarbij slaan we de randjes en hoekjes niet over, want daar blijft grond liggen. Daar ontstaat je opslag van onkruiden. We isoleren zieke planten door er een plastic zak overheen te trekken. We slepen ze dus niet meer onbeschermd door het bedrijf. Ook persoonlijke hygiëne krijgt meer aandacht.

Ook op commercieel vlak is hygiëne belangrijk. Als er voorheen een pot van een kar viel, dan bleef er meestal wat substraat liggen. Vervolgens reed iedereen er overheen. Nu rapen we die direct op. De eerste drie meter vanaf het hoofdpad vervuult snel door in-waai van substraat. Dit maken we nu stelselmatig schoon. Dat oogt ook veel beter als er klanten op het bedrijf komen. Het klinkt allemaal zo logisch, maar in onze sector zijn we een beetje verwend. We hebben niet te maken met grote virusuitbraken, zoals bijvoorbeeld bij onze collega's in de glasgroenteteelt. We zijn nu begonnen met biologische bestrijding in onze teelten. Volgend jaar gaan we dat intensiveren. Dit doen we ook voor onze klanten, want ook de discounters stellen steeds strengere eisen aan onze producten.”

Bemonstering van zaaizaden voor export

Drie jaar geleden ontstond BOOT; Bemonstering Onder Officieel Toezicht. Dit door de samenwerking tussen Naktuinbouw en de NVWA, vanwege de verplichte toets op ToBRFV.

Met bemonstering door bedrijven zelf, maar onder officieel toezicht (BOOT), kunnen zaadbedrijven tomaten- en paprikazaden plantenpaspoorten afgeven en het zaad exporteren. Gezien de positieve ervaringen werkt Naktuinbouw aan uitbreiding van het systeem.

Naktuinbouw heeft de ambitie om BOOT uit te breiden naar andere gewassen en ziekten en plagen, of combinaties daarvan. Waar nu de keurmeesters van Naktuinbouw monsters komen nemen, kunnen bedrijven dat dan mogelijk zelf. Weliswaar onder toezicht van Naktuinbouw. Voor de definitieve invoering van een vernieuwde BOOT-systematiek is echter nog wel nadere uitwerking en afstemming en goedkeuring van de NVWA nodig.

De ontwikkeling

Voor de export naar landen buiten de Europese Unie is soms een toets verplicht voor de afgifte van een fytosanitair certificaat. In dat geval neemt de Naktuinbouw-keurmeester een officieel monster. Alleen bij zaaizaden is het toegestaan dat het bedrijf zelf een monster neemt en deze opstuurt naar het laboratorium van Naktuinbouw. Deze monsternamen gebeuren in sommige gevallen nog zonder officieel toezicht op de kwaliteit van de monsternamen.

De werkwijze voor ToBRFV op paprika- en tomatenzaad vormt hierop een uitzondering. Naktuinbouw en de NVWA ontwikkelden hiervoor BOOT. Bedrijven die voldoen aan de gestelde voorwaarden, mogen onder toezicht van

Naktuinbouw monsters nemen van paprika- en tomatenzaad. NAL-bedrijven voldoen ook aan deze voorwaarden. Naktuinbouw en de bedrijven zijn tevreden over deze werkwijze. We willen BOOT graag uitbreiden naar andere ziekten en plagen. En naar andere gewassen, specifiek voor de export.

Het bemonsteren zonder officieel toezicht is niet in lijn met de Europese regelgeving volgens Peter van Nieuwkoop, domeinhouder Kwaliteitssystemen & Keuringen. "Om gebruik te kunnen maken van toetsresultaten bij afgifte van een fytosanitair certificaat, wil Naktuinbouw ernaartoe werken dat er vanaf 1 februari 2025 altijd sprake is van een officieel erkende monsternamen. Dus ofwel monsternamen door een keurmeester. Ofwel monsternamen onder het BOOT kwaliteitssysteem door een bedrijf zelf, onder officieel toezicht van Naktuinbouw. Voor dat laatste moeten bedrijven de mogelijkheid krijgen om BOOT te gebruiken voor andere gewassen en voor andere ziekten en plagen."

Drie mogelijkheden om BOOT te gebruiken

- 1. Als monsternamen af en toe voorkomt of als bedrijf niet zelf wil bemonsteren**
  - a. Monsternamen uit zaadpartij door de Naktuinbouw-keurmeester.
  - b. Toetsing monster door Naktuinbouw Laboratoria. Zij doet een uitspraak over de zaadpartij.
  - c. Afgifte fytosanitair certificaat voor zaadpartij door Naktuinbouw Keuringen.
- 2. Wanneer een bedrijf NAL-geautoriseerd is**
  - a. Monsternamen uit zaadpartij door het bedrijf als onderdeel van NAL.
  - b. Toetsing monster onder NAL of eventueel bij Naktuinbouw Laboratoria. De toetsende organisatie doet uitspraak over zaadpartij.
  - c. Afgifte fytosanitair certificaat voor zaadpartij door Naktuinbouw Keuringen.

3. Als bemonstering vaak voorkomt is een BOOT-autorisatie een uitkomst

- a. Monsternamen uit zaadpartij onder officieel toezicht van Naktuinbouw door een Nederlands zaadbedrijf.
- b. Toetsing monster door Naktuinbouw Laboratoria. Zij doet een uitspraak over de zaadpartij.
- c. Afgifte fytosanitair certificaat voor zaadpartij door Naktuinbouw Keuringen.

Als een bedrijf de BOOT-autorisatie (tijdelijk) kwijtraakt, dan kan het weer gebruik maken van optie 1.

Voor ToBRFV in paprika en tomaat wordt mogelijkheid 3 (BOOT versie 1.0) al succesvol toegepast. Het lijkt dus logisch om te onderzoeken of we dit kunnen uitbreiden voor meer gewasgroepen en pathogenen. Dit past ook in de strategie van Naktuinbouw, waarbij we streven naar de meest doelmatige en doeltreffende kwaliteitssystemen. Uitbreiding van zogenaamde erkenningsystemen en horizontaal toezicht zijn daar onderdeel van.

Peter van Nieuwkoop:
"We willen BOOT graag uitbreiden naar andere ziekten en plagen. En naar andere gewassen, specifiek voor de export."

Europese Commissie deelt niet in het enthousiasme

Bedrijfsproeven versnellen toelating nieuwe rassen met een jaar

Jaarlijks ontwikkelen zaadveredelingsbedrijven veel nieuwe rassen die mogelijk een plaats op de markt veroveren. Ze komen pas in het handelsverkeer na een officieel DUS-onderzoek. Bedrijven mogen in bepaalde gevallen een deel van de proeven zelf doen.

Petra Remeus van Takii Europe heeft daar al ervaring mee. Toch hangen er donkere wolken boven dit systeem.

Petra Remeus, gepikt en gemazeld in de zaadverdelingswereld, coördineert vanuit De Kwakel alle aanmeldingen van nieuwe rassen in Europa, voor het Japanse veredelingsbedrijf Takii. Daarnaast coördineert zij voor de gewassen die in aanmerking komen voor een bedrijfsproef, de opzet en uitvoering. Dit gaat voornamelijk om (stengel)ui, kool en broccoli.

Voordat nieuwe rassen in de handel komen, moeten zij onderscheidend, uniform en stabiel zijn. Dit DUS-onderzoek voor zaad vermeerderde groentegewassen neemt twee jaar in beslag en gebeurt bij Naktuinbouw. Een deel van dit onderzoek kan ook op het veredelingsbedrijf zelf gebeuren. Dit geldt alleen voor toelating: voor het verlenen van kwekersrecht zijn wel twee officiële proeven noodzakelijk. Takii Europe doet sinds twee jaar eigen bedrijfsproeven, volgens voorgeschreven richtlijnen. “Dit heeft voor ons grote voordelen”, vertelt ze. “Door beide proeven tegelijk op te zetten, bij ons en bij Naktuinbouw, kunnen we de procedure met een jaar verkorten.” Ook zijn er waarnemingen mogelijk

Marco Hoffman:

“Gezien de snelheid waarmee rassen op de markt komen, is een onderzoek van twee jaar best lang.”

met verschillende teeltomstandigheden: “Een van de gewasspecialisten van Naktuinbouw komt ook onze proef beoordelen en krijgt dan een goede indruk van de prestaties van het nieuwe ras. Hetzelfde geldt voor de eigen veredelaar die het gewas ook op twee plaatsen kan zien.”

Europese Commissie is kritisch

Ook Marco Hoffman, beleidsadviseur bij Naktuinbouw, vindt de procedure zeer werkbaar om bedrijven een deel van het rassenonderzoek te laten doen. “Wij zien het als een service naar de veredelaars, zonder verlies aan kwaliteit. Feitelijk besluiten we op basis van de gegevens in onze eigen proef. We krijgen in de bedrijfsproeven een bevestiging van wat we al weten. Onze insteek is om de bedrijven vooral ruimte te geven. Gezien de snelheid waarmee rassen op de markt komen en andere rassen vervangen, is een onderzoek van twee jaar best lang”, legt hij uit. “Niet iedereen mag zelf proeven doen. Een veredelaar moet het onderzoek onder onze voorwaarden uitvoeren en daar is ook strenge controle op.”

Bedrijfsproeven lijken voor alle partijen dus goed te werken. Maar het is niet zeker of dat in de toekomst zo zal blijven. Begin september ontving ons Ministerie van LVVN een brief van de Europese Commissie. Zij staat erg kritisch tegenover de werkwijze, ook voor standaardzaad – de zogenaamde b-rassen – zoals het in Nederland (en enkele andere landen) gebeurt. De commissie vindt dat het rassenonderzoek voor toelating beide jaren bij een officiële keuringsinstantie moet plaatsvinden. De insteek van de commissie is om bedrijfsproeven in de toekomst te verbieden. De achterliggende gedachte is dat een bedrijf in theorie de resultaten zou kunnen manipuleren.

Naktuinbouw en Raad voor plantenrassen zijn voor behoud van bedrijfsproeven

“We zijn een beetje verrast door deze beslissing”, vertelt

Hoffman. “Wij hebben juist de wens om op deze weg door te gaan. Takii Europe is niet het enige veredelingsbedrijf dat zelf bedrijfsproeven doet. Het is dus bijzonder vervelend voor deze bedrijven dat de commissie een verbod op bedrijfsproeven wil, ook voor standaardzaad.”

Takii Europe vindt bedrijfsproeven een mooi concept, Remeus: “Ook wij gaan graag op de ingeslagen weg door, want het werkt goed. Het contact met Naktuinbouw als onderzoeksstation loopt soepel. We willen de proeven zelfs nog verder uitbreiden in Europa, we hebben bijvoorbeeld ook rassen ontwikkeld voor de Spaanse markt. Door ze daar op te zetten, kunnen we beter beoordelen hoe ze in dat klimaat presteren.”

Naktuinbouw en de Raad voor plantenrassen zetten zich in voor behoud van bedrijfsproeven voor toelating van groentegrassen. Hoffman: “Het zal vooral zaak zijn om dit in de regelgeving van de PRM (Plant Reproductive Material) goed verwoord te krijgen. Deze regelgeving is bindend voor de komende decennia en staat momenteel nog ter discussie. Mogelijk wordt de regelgeving in de loop van 2025 definitief vastgesteld. Drie jaar later gaat deze deze dan in. Hier proberen we via ons Ministerie van LVVN de bedrijfsproeven gelegaliseerd te houden.”

Registratie vaak in het land van de rasontwikkeling

Takii heeft ook gewassen in haar portfolio waarvan het DUS-onderzoek niet in Europa, maar in Japan wordt uitgevoerd. De registratieprocedure gebeurt dan ook daar. Als op deze rassen kwekersrecht wordt aangevraagd buiten Europa, dan bestaat er in veel gevallen de mogelijkheid om de rapporten van het DUS-onderzoek uit te wisselen. Daarmee kan een officiële autoriteit in een ander werelddeel kwekersrecht toekennen in dat betreffende werelddeel.

Guatemala: Zaadproductie op 1.750 meter hoogte

Sinds twee decennia zoeken Nederlandse kwekers hun heil nog weleens in Afrika. Een goed klimaat en lage loonkosten zijn vaak de voornaamste redenen. Over ondernemen in Midden-Amerika is veel minder bekend. Met zijn Guatemalteekse partner startte Johan Trouw in 2010 HFT Seed Services.

Het bedrijf ligt in Jalapa, ongeveer 70 kilometer ten oosten van de hoofdstad Guatemala-Stad. Gestart met drie hectare glasopstanden op een hoogte van 1.750 meter, beslaat het bedrijf op dit moment acht hectare met high-tech faciliteiten. Anders dan andere zaadproductiebedrijven in Guatemala is HFT Seed Services geen filiaal van een veredelingsbedrijf. “Wij zijn helemaal onafhankelijk,” vertelt operations manager Thomas Steenks. In opdracht van zo’n 20 bedrijven, waaronder bijna alle grote veredelaars, produceert het bedrijf zaad. “Tomaten,

paprika, komkommer en soms aubergine. Maar tomaat is het belangrijkste gewas. Elke week oogsten we 150 verschillende rassen.”

Gunstig klimaat

Het klimaat is zeer gunstig voor de zaadproductie. “Dankzij de hoge ligging wordt het niet te warm. Dit terwijl de nachten koud kunnen zijn. Gemiddeld rond de twaalf graden en bij extremen tot het vriespunt. Dat laatste is belangrijk met het oog op de zetting.” De vallei, waarin het bedrijf ligt, is omsloten door bergen tot zo’n

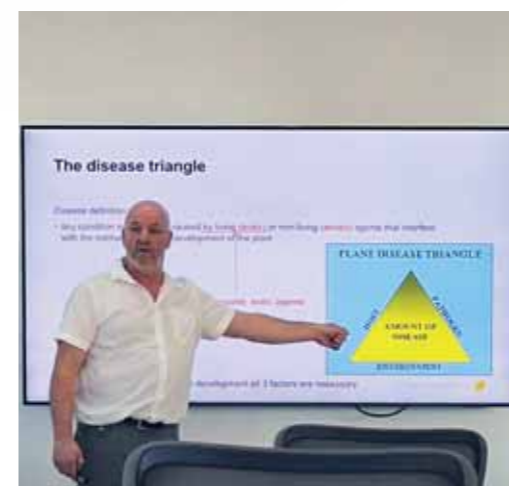
2.100 meter. “We hebben hier eigenlijk nooit harde wind en het is relatief droog. Wel kan er in korte tijd heel veel regen vallen. We hebben rondom ons bedrijf kanalen gegraven om die overvloed aan water af te kunnen voeren.” Ook de ligging dichtbij de evenaar is voordelig, weet Steenks. “Anders dan in Nederland zijn de dagen hier nagenoeg het hele jaar door even lang. De hoeveelheid daglicht zit tussen de 11 en 13 uur per dag. Het lukt ons goed om de temperatuur in de kas op gemiddeld 20-21 graden te houden.”

Gebrekkige infrastructuur

Een ander groot verschil met Nederland is de infrastructuur. “De afstand van Guatemala-Stad tot ons bedrijf is bijvoorbeeld maar 70 kilometer, maar je doet er wel 2,5 uur over.” Ondertussen telt de vallei meer agrarische activiteiten. Bijvoorbeeld een kippenfarm en een varkensfokkerij. En er worden nu bonen, erwten en suikermaïs verbouwd. “Maar toen wij hier startten was er helemaal niets. Er was bijvoorbeeld geen stroom. Die moesten we eerst zelf opwekken met generatoren. En hoewel wij hier gunstig zitten met het oog op bijvoorbeeld aardbevingen en vulkaanuitbarstingen, hebben we hier ook weleens trillingen gevoeld en neerslag van as gehad.” Ook het politieke klimaat is minder stabiel dan in Nederland. “Na de laatste presidentsverkiezingen ontstonden er overal onlusten en blokkeerden men onder meer de hoofdwegen en havens. Wij konden op dat moment niets meer in- en uitvoeren.”

Bedrijfshygiëne

Om bacteriën en virussen te voorkomen die met het zaad over kunnen gaan, is er bij HFT Seed Services veel aandacht voor bedrijfshygiëne. “Iedereen die de kas in gaat, heeft zich vooraf al twee keer omgekleed.” Binnen een cyclus van drie jaar vindt er

Over Guatemala

Guatemala is ruim 2,5 keer zo groot als Nederland. Het land telt bijna 19 miljoen inwoners, waarvan ruim 40 procent direct afstamt van de oorspronkelijke Maya-bevolking. Bijna 50 procent van de bevolking leeft in steden. De economische en sociale tegenstellingen in het land zijn groot. Driekwart van de bevolking leeft in armoede en kan basisbehoeften als voedsel, huisvesting en kleding niet betalen. Zij hebben geen toegang tot onderwijs en gezondheidszorg. Bijna de helft van de bevolking werkt in de landbouw. De economie van Guatemala is sterk afhankelijk van de export van koffie, bananen, kardemon en suiker.

twemaal een GSP-audit plaats op het bedrijf. “Deze voerde Naktuinbouw toevallig pasgeleden nog uit.”

Vanwege het belang van bedrijfshygiëne vroeg de oprichter van HFT Seed Services (Johan Trouw) Naktuinbouw om een training over dit onderwerp op het bedrijf te organiseren. Peter van Enckevort van Naktuinbouw gaf hier graag gehoor aan: “Eén keer per jaar organiseren we bij ons in Roelofarendsveen een vierdaagse opleiding bedrijfshygiëne. De laatste keer waren er onder meer mensen uit

Canada, Japan, Kenia en Guatemala.” Het voordeel van een in-company training, zoals bij HFT Seed Services, is dat de kennisoverdracht geheel ‘op maat’ is. Naast vier medewerkers van HFT Seed Services nodigde Trouw ook acht mensen van Rijk Zwaan Mexico en het Peruaanse Natu Cultura uit voor de training op zijn bedrijf. “In de zaadproductiewereld zijn we heel open naar elkaar. We werken veel samen.” In dezelfde filosofie past Trouw’s initiatief om samen met lokale zaadproducerende en verkopende bedrijven een associatie op te richten.

Lokale samenwerking

Oprichter Johan Trouw legt de nadruk op het belang van lokale samenwerking. “Wij hadden niet gestaan waar we nu staan als ik of mijn Guatemalteekse partner dit avontuur alleen was begonnen. Je moet hier goede lokale contacten hebben. Bijvoorbeeld met het ministerie van landbouw. En je moet snappen hoe het hier werkt. Andersom snappen we, door onze Nederlandse roots, hoe het zakendoen met westerse bedrijven werkt. Ook helpt het om toegang te krijgen tot broodnodige kennis. Zo vind ik het heel waardevol dat ik goede contacten heb met Naktuinbouw. Een toegankelijke organisatie met veel kennis van zaken.”

“Niemand kan in zijn eentje het hele speelveld overzien”

Het ministerie van LVVN, keuringsdiensten en bedrijfsleven hechten sterk aan onderlinge afstemming om hiermee zo goed mogelijk de Nederlandse belangen te vertegenwoordigen in de Europese Unie. Zeker nu er weer een nieuwe verordening aan komt.

In juli 2023 publiceerde de Europese Commissie een voorstel voor herziening van de bestaande Europese verkeersrichtlijnen voor plantaardig teeltmateriaal. Deze worden, met uitzondering van sierteelt, samengevoegd tot één nieuwe verordening; de PRM (Plant Reproductive Material Regulation). Dat vraagt om duwen en trekken, soms zit het mee en soms zit het tegen. Het vraagt vooral om een goede Nederlandse samenwerking. Het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) stelde een visie op om het standpunt van Nederland te bepalen. Deze visie keurde de Tweede Kamer goed. Het vormt daarmee het kader om mee te werken voor Daniëlle Kroes en Marien Valstar, die vanuit LVVN Nederland vertegenwoordigen.

“In september 2023 startten de Raadwerkgroepen in Brussel waar de lidstaten hun standpunten bespreken, vertelt Daniëlle Kroes. “Elke lidstaat stuurt deskundigen om hun visie op het voorstel van de Commissie te geven. In deze fase zijn er geen onderhandelingen, maar delen we de eerste reacties. Daarna begint het echte onderhandelen, om tot standpunten van de Raad te komen. Vervolgens start de zogenaamde trilog, waarbij de Commissie, de Raad van de Europese Unie en het Europees Parlement samen on-

Daniëlle Kroes, LVVN

derhandelen om tot een definitieve verordening komen.”

Goede samenwerking en afstemmen zijn belangrijk

De nieuwe verordening houdt een herziening in van tien bestaande richtlijnen. De uitvoering hiervan ligt bij de keuringsdiensten, zoals NAK en Naktuinbouw. Het ministerie zoekt actief de samenwerking met deze diensten en daarnaast met brancheorganisatie Plantum. Dit om te zorgen dat de regels goed aansluiten op de praktijk. Ook de Raad voor plantensoorten brengt, als formele registratieautoriteit, kennis in waar nodig.

Daniel Ende, senior beleidsspecialist duurzaamheid van brancheorganisatie Plantum, merkt op dat in veel andere EU-lidstaten de brancheorganisaties op grotere afstand staan van de overheid. “De samenwerking hier is heel waardevol, omdat niemand in zijn eentje het hele speelveld kan overzien. Wij mogen meedenken en dat is heel waardevol, zowel voor LVVN als ook voor de sector.” “Het is ook best lastig”, gaat Ende verder, “Elk van de 27 lidstaten heeft zijn eigen kijk op landbouw. Als het gaat over fruit dan denken ze in bijvoorbeeld Griekenland aan olijven, in Spanje aan sinaasappels en in Polen aan appels en peren. Om dan tot één Europees beleid te komen dat voor iedereen werkt, is niet gemakkelijk.”

Daarvoor moet je goed afstemmen en samenwerken. “Alle 80 artikelen van het voorstel nemen we met elkaar door. Er kunnen natuurlijk verschillen ontstaan in de visie van het ministerie en de keuringsdiensten”, vertelt Kroes. “Wanneer dat gebeurt, moet het minis-

Daniël Ende, Plantum

terie uiteindelijk knopen doorhakken en prioriteiten stellen. Hoewel dit soms tot spanningen leidt, zorgt dit wel voor een beter beleid. Niet alles wat Nederland wil, lukt. Uiteindelijk ben je één van de 27 lidstaten en heb je niet alles in de hand. Goede samenwerking en voorbereiding met elkaar is dan essentieel. En zelfs dan zit het soms mee en soms tegen.” De keuringsdiensten en Plantum vinden dat LVVN goed de nuances vanuit NAK en Naktuinbouw moet zien, om die mee te nemen naar Brussel.

Focus op duurzaamheid

Een belangrijk thema binnen de nieuwe verordening is duurzaamheid. De Commissie wil meer nadruk leggen op duurzaamheidscriteria, vooral in het gebruikswaardeonderzoek voor groente- en fruitgewassen. Nederland is niet per se tegen duurzaamheid, maar vindt dat er in het huidige systeem al veel aandacht voor duurzaamheid is. Het uitbreiden van deze criteria naar groenten en fruit zou volgens Nederland niet bijdragen aan meer diversiteit of duurzaamheid. Daniel Ende: “Hoewel dit voor grote gewassen als tomaten en paprika's te overzien is, kunnen kleinere gewassen zoals boerenkool of schorseneren daar veel last van hebben. Je wil juist meer rassen op de markt brengen om biodiversiteit te stimuleren, dat is óók een vorm van duurzaamheid. De vraag is dus: wat kan wél? Dit zonder dat het leidt tot extra bureaucratie en lasten voor bedrijven.”

Invloed in Brussel

“Hoewel Nederland maar één van de 27 lidstaten is, is onze inbreng belangrijk. Nederland heeft een belangrijke rol in de Europese landbouw door

Marian Folkers en Marco Hoffman, Naktuinbouw

onze positie als hub voor productie, import en export van plantmateriaal. Dit zorgt ervoor dat ‘Brussel’ goed naar ons luistert. Nederland werkt transparant en deelt haar kennis graag met andere lidstaten”, vertelt Daniëlle Kroes.

“We werken bewust aan het opbouwen van een netwerk”, zegt Marjan Folkers van Naktuinbouw. “Juist de contacten buiten de commissievergaderingen om zijn voor ons belangrijk. Door regelmatig aanwezig te zijn in Brussel kunnen we goed inspelen op de discussies en standpunten van andere lidstaten.”

De keuringsdiensten zorgen voor technische ondersteuning tijdens de onderhandelingen in Brussel. Marco Hoffman, beleidsadviseur bij Naktuin-

bouw, legt uit: “Wij zijn zelf aanwezig tijdens de vergaderingen om advies te geven, vooral als het technisch wordt. We staan bekend als een land met veel kennis, bijvoorbeeld over fyto-sitaire inspecties en het DUS-onderzoek. Dit zorgt ervoor dat Nederland sterk staat in de onderhandelingen en brede steun kan creëren voor haar standpunten. Onze kennis is dus van groot belang. Doordat we direct kunnen reageren via LVVN, hebben we ook meer impact. Ik zie bijvoorbeeld ook landen waarbij er één vertegenwoordiger aanwezig is met een standpunt op papier. Ze krijgen exact mee wat ze wel en niet mogen zeggen. Je speelruimte en inbreng is daarmee veel kleiner.”

V.I.n.r. Daniël Ende (Plantum), Laura van Bezouwen (NAK), Marien Valstar (LVVN), Ad Toussaint (NAK), Marjan Folkers (Naktuinbouw), Marco Hoffman (Naktuinbouw) en Daniëlle Kroes (LVVN).

RNQP in Europese regelgeving

Gereguleerde niet-quarantaine-organismen

Binnen de Europese Unie (EU) zijn er regels om plantenziekten en plagen te bestrijden. Door hun impact reguleerde de EU bepaalde organismen. Deze organismen kunnen grote schade veroorzaken in de teelt of in de natuur, waardoor extra eisen en maatregelen noodzakelijk zijn.

Er zijn drie categorieën 'gereguleerde organismen' in de EU-Plantgezondheidsverordening (PHR):

- Q** Quarantaine-organismen
- PZ-Q** Protected Zone Quarantaine-organismen
- RNQP** Regulated Non-Quarantine Pests

Wat zijn RNQP's

RNQP's (gereguleerde niet-quarantaine-organismen) zijn schadelijke organismen die in de EU voorkomen en die (anders dan quarantaine-organismen) niet uitgeroeid hoeven te worden. Wel moet de verspreiding van het organisme richting professionele gebruikers worden voorkomen. Daarom gelden er bij handel en vervoer van planten specifieke eisen. Het doel is om economische schade door deze ziekte of plaag te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Eén van de voorwaarden voor regulering van een ziekte of plaag als RNQP is dat het organisme zich vooral verspreidt via planten. Voor producten als vruchten, snijbloemen en snijgroen kennen we daarom geen RNQP's.

Pepino mosaic virus op tomaten © EPPO.

Verwelking bij Dracaena door aantasting van Opogona sacchari © NVWA (EPPO).

Malus met knollen veroorzaakt door A. tumefaciens © Naktuinbouw.

Voorbeelden RNQP's

Anders dan bij quarantaine-organismen geldt bij RNQP's dat regulering alleen geldt voor de relevante waardplanten en/of specifieke toepassingen. Pepino mosaic virus is bijvoorbeeld alleen gereguleerd als RNQP voor tomatenzaad en niet voor zaden van andere waardplanten. Het virus is niet gereguleerd voor tomatenplanten. *Agrobacterium tumefaciens* is een RNQP voor appelbomen voor de fruitproductie, maar niet voor sierappelbomen. *Opogona sacchari* (bananenmot) heeft een zeer brede waardplantenreeks. Desondanks is het alleen een RNQP voor sierplanten van *Beaucarnea*, *Bougainvillea*, *Crassula*, *Crinum*, *Dracaena*, *Ficus*, *Musa*, *Pachira*, *Palmae*, *Sansevieria* en *Yucca*. Bij een vondst in een andere sierplant hoeven er dus geen maatregelen genomen te worden. Meer informatie over de RNQP's die gelden in uw situatie staat op de website van de NVWA: <https://ap.lc/CHJLK>

Toezicht Naktuinbouw

Bedrijven met autorisatie om plantenpaspoorten af te geven moeten zelf waarnemingen doen in het gewas. Ook moeten zij ervoor zorgen dat de planten die in het verkeer komen vrij zijn van de relevante RNQP's.

De Naktuinbouw-keurmeester controleert zowel bij import als tijdens de teelt of het plantmateriaal aan de eisen voldoet. Als het nodig is om de identiteit van een RNQP te bevestigen met een toets, dan neemt de keurmeester een monster om deze in het laboratorium van Naktuinbouw te toetsen.

Het laboratorium kan voor veel RNQP's toetsen uitvoeren. Als een gewas besmet is met een RNQP en behandeling of opschoning is mogelijk, dan mag een bedrijf herkeuring en/of hertoetsing aanvragen.

Opleidingen voor zaadprofessionals: van theorie naar praktijk

Binnen de zaadsector zijn gedegen kennis en nauwkeurigheid belangrijk. Twee opleidingen die dieper ingaan op dit vakgebied zijn Zaadanalyse en Zadeterminatie. Laboratoriummedewerkers krijgen hiermee de tools in handen om hun werk preciezer en efficiënter uit te voeren.

Zaadanalyse

Zaadanalyse biedt een bredere blik op de wereld van zaden en zaadonderzoek. Na een kennismaking met de wereld van de zaadanalyse gaan de laboranten aan de slag met schonings- en vochtonderzoek, zuiverheidsonderzoek, kiemkrachtonderzoek, tetrazoliumtoets, bruikbare planten toets en vigourtoetsen.

De opleiding sluit aan bij de ISTA-standaarden, wat essentieel is voor professionals in de zaadsector.

Zadeterminatie

Zadeterminatie leert deelnemers de bouw van vruchtwijze, vrucht en zaad te begrijpen en toe te passen in de praktijk. De focus ligt op het herkennen van zaden: in 10 modules behandelen specialisten de belangrijkste families uit de in het totaal 105 plantenfamilies. Dit met extra aandacht voor de morfologie en variatie binnen soorten. Daarnaast leren deelnemers zelfstandig naslagwerken te gebruiken voor het vinden van de juiste naam van de zaden en vruchten.

Ook in 2025 bieden we deze beide opleidingen weer aan voor laboranten en zaadanalisten. De startdatum voor de opleidingen staan gepland voor begin februari.

Deelnemers aan het woord

Mariska Orterlee, teamleider bij Enza Zaden, kent veel waarde toe aan het volgen van beide opleidingen: "Bijna alle medewerkers die zuiverheidstoetsen uitvoeren, volgen de opleiding. Vooral module 3 en 4 van Zaadanalyse (zuiverheid en kiemkracht) zijn voor ons het belangrijkste. We moedigen vooral iedereen aan om Zaadanalyse te volgen." Mariska volgde zelf eerst Zaadanalyse toen ze begon, en vroeg daarna om een vervolgopleiding. Mariska: "Naktuinbouw ging hiermee aan de slag. En zo ontstond de opleiding Zadeterminatie."

Judith Sijm, proces supervisor bij Enza Zaden, volgde beide opleidingen: "De cursussen geven je meer inzicht in de achtergrond. Je leert in de opleiding Zaadanalyse de toleranties kennen en hoe je berekeningen in de computer maakt. Dat maakt dat ik me meer betrokken voel. Ik weet nu wat de gevolgen van mijn werk zijn en kan dat ook beter aan collega's uitleggen." Ze benadrukt ook het belang van netwerken: "Het is waardevol om tijdens de opleiding met collega's van andere zaadbedrijven in contact te komen. Je kunt dan samen de methodes die we in ons vak hebben besproken. Ook dat verrijkt je kennis."

Lees meer over ons opleidingsaanbod op www.naktuinbouw.nl/kennis-educatie/opleidingen

N.B. De personen op de foto zijn niet Mariska en Judith.

Bestaand product, innovatieve aanpak In deze editie: De *Paulownia elongata* 'Futuro'

De *Paulownia*-boom is er één die snel groeit, vijfmaal meer CO₂ opneemt dan een gemiddelde boom, van één aanplant kun je meerdere keren oogsten én het levert één van de lichtste én sterkste houtsoorten ter wereld. Dit maakt de *Paulownia* bijzonder geschikt voor biobased toepassingen. Het slaat bijvoorbeeld CO₂ voor langere tijd in bouwconstructies op. Tel bij dit alles de verschillende verdienmodellen op en je vraagt je gelijk af waarom Nederland niet vol staat met deze bomen?

Niet opgewassen tegen alle klimaten

Met een oorsprong in Azië, bleven de resultaten van bestaande *Paulownia*-soorten in delen van Europa vaak achter. Vooral in Centraal- en Noord-Europa beperkt het klimaat de groei en productiviteit. Ook wordt een aantal soorten, zoals *Paulownia tomentosa*, verdacht van invasiviteit in Nederland. Aanplant staat hierdoor ter discussie. Daarom werkt de verkenning van *Paulownia*-teelt in Nederland met steriele cultivars. Dit zijn onvruchtbare bomen die je alleen vegetatief kunt vermeerderen. Dit is een ingewikkeld en langdurig proces.

Acht jaar gewerkt aan de boom van de toekomst

Boereboom Invitro Cultures werkte maar liefst acht jaar aan het vermeerderen van dé *Paulownia* van de toekomst. Met als resultaat de *Paulownia elongata* 'Futuro', geschikt voor het Nederlandse klimaat. In boom-in-business vertelt André Boereboom dat hij alle bomen in weefselkweek vermeerdert. "Het grote voordeel hiervan is dat alle planten hetzelfde zijn. Ze zijn genetisch gelijk. Bovendien zorgt het voor een plant die goed groeit, waardoor je aantallen kunt produceren."

De marketing-molen draait volop

Op Plantarium stuurde Van Oploo Tuinplanten de 'CO₂-tree' in voor de verkiezing van 'de beste marktinnovatie'. Met deze naam en bijpassend label probeert de kweker de klimaatbewuste consument aan te spreken. Maar de meeste interesse komt nu nog van akkerbouwers, die een renderende oplossing voor braakliggende grond zien in de boom. Volgens website www.co2-tree.eu produceerden kwekers ruim 350.000 bomen, voor negen verschillende projecten, waarmee ze 434 carbon credits verdienden. Hebben we hier een krachtige bondgenoot in de strijd tegen klimaatverandering en voor een duurzame toekomst gevonden?

